

Перший крок зроблено. Шлях здолає той, хто йтиме.

На протязі вже декількох років чортківське ЕГО “Зелений Світ” виступає з ініціативою утворення у долині лівого допливу Дністра р. Серет регіонального ландшафтного парку (РЛП) “Моклеків” - багатофункціональної заповідної території, на якій повинні охоронятися природні та історико-культурні пам’ятки краю, а також створюватися передумови переходу до сталого розвитку.

Пропонована “Зеленим Світом” назва ландшафтного парку походить від історичного топоніму „Моклеків” („Моклеков”) – саме так називалося поселення княжої доби, що знаходилося на березі Серету орієнтовно у районі с. Біла. „Моклеков” згадується у давніх історичних джерелах, зокрема у „Літописі Руському” - у одному ряді з іншими містами Галицької (“Червоної”) Русі - Галичем, Теремовлею, Збаражем - та у зв’язку з подіями княжих воєн 1214 року. Застосування у назві ландшафтного парку топоніму “Моклеків”, за нашим задумом, повинно повернути із забуття це цікаве історичне ім’я. Управління екології та природних ресурсів пропонує свій варіант назви майбутнього РЛП – “Середньосеретський”, який на нашу думку є схоластичним і навіть - складним для вимови.

Некероване антропогенне навантаження на природні екосистеми краю призводить до їхньої неухильної деградації та виснаження, що вже зараз реально перешкоджає сталості сільського, лісового та водного господарства, загрожує здоров'ю людської спільноти, що населяє регіон.

Західно-Подільське Придністров'я загалом характеризується водо- та лісодефіцитністю, а також - дуже швидкими темпами ерозії ґрунтів внаслідок специфіки ландшафтів та небачених ніде у світі рівнів розораності земель, що становлять 60 – 70%. Поширеними є інші приклади нерационального природокористування: протиправні рубки у прирічкових лісових масивах, неприродне заліснення лучно-степових ділянок, необґрунтована меліорація, протиправна забудова у прибережних захисних смугах, влаштування стихійних звалищ побутових відходів, перевипас худоби, видобування на заплаві піску та гравію, миття у річці автомобілів і т. ін. Останнім часом, в зв'язку з паюванням т. зв. “земель запасу” для потреб рільництва виникла нова небезпека втрати багатьох цінних з точки зору заповідання ділянок.. Головною причиною деградації природних ландшафтів регіону, на нашу думку, є низький рівень екологічної інформованості та культури населення.

Малопорушені ландшафти у межах Чортківського району збереглися в основному в природному яру р. Серет та його найбільших допливів малих річок : Білого Поточу, Млинки, Черкаски та ін. Представлені місцевостями каньйонального, пагорбового, заплавного типів, вони є малоперспективними з точки зору інтенсивного господарського освоєння. В той же час ці землі відіграють незамінно важливу роль у збереженні біологічного та ландшафтного різноманіття, мають велике водоохоронне, ґрунтозахисне, кліматорегулююче та чисто естетичне значення.

На крутосхилах та „стінках” відкриваються пласти девонських пісковиків, силурійських сланців та вапняків. “Серетські стінки” можна побачити у Чорткові, Білій, Угрині, Росохачі, Улашківцях. Подекуди, наприклад, у околицях Угриня, відслонення девонських пісковиків мають неповторну форму ламаних тектонічних складок. В інших місцях, як у лісовому масиві передмістя Бердо, вони постають у вигляді еродованих каньйональних стін та окремих скель-останців.

На фото : Угринська стінка

На деяких – в основному важкожоступних - ділянках природного яру Серету збереглися у малопорушеному вигляді типові для Західно-Подільського Придністров'я рослинні угруповання, серед яких є види, занесені до Червоної Книги України, обласного переліку рідкісних та зникаючих рослин, а також лікарські. Саме тут найчастіше зустрічаються рідкісні представники ентомо- та орнітофауни.

- n У Чортківському районі заповідні землі складають менше 5% території. Як правило, це землі Державного лісового фонду. Що ж до прирічкових ландшафтів Серету, то реальна справа їхнього заповідання та охорони практично не розпочата. Показник заповідності на Тернопіллі (8,5%) хоча й перевищує загальноукраїнський рівень, але є вочевидь недостатнім у порівнянні з рівнями заповідності у більшості європейських країн. До того ж, основну частину наших охоронних територій області складають взаємно ізольовані об'єкти низького ступеня заповідності. В той же час проектом заснування „Всеєвропейської екологічної мережі” (ECONET) – передбачено створення транскордонної системи географічно та функціонально взаємопов'язаних природних територій. В результаті існуючі природні парки через систему екологічних коридорів, відновлюваних та буферних зон повинні поєднуватися в єдину екомережу.
- n Багатьма дослідниками сьогодні визнається найоптимальнішою модель “розвитку екомережі на основі гідромережі” – тобто на основі ландшафтів долин малих та середніх річок.

n Основним документом, яким встановлено пріоритети у справі заповідання на Тернопіллі є обласна „Програма формування регіональної екологічної мережі на 2002 – 2015 роки. “Програмою” планується формування кількох меридіональних природних коридорів на основі ландшафтів долин річок Стрипи, Серету та Збруча.

n Екокоридори повинні географічно та функціонально поєднати найбільш цінні заповідні землі „Медоборів”, регіону “Розточчя” та Дністровського каньйону широкими смугами охоронних територій, розміщених вздовж річкових долин. На південному відрізку “Серетського природного коридору і намічено створення РЛП „Середньосеретський”. На цей парк покладається завдання охорони цінних ландшафтів річкових долин: заплавної луки, боліт, прируслових крутосхилів, лісів, водних та карстових об’єктів.

Окремі ландшафти долини Серету та його допливів, наприклад, у м. Чорткові, сс. Ягільниці, Угрині, Улашківцях, Білій, Семаківцях та ін. потребують охорони, як такі, що у поєднанні з цікавими пам'ятками археології, сакральної та замкової архітектури мають особливу історико-культурну цінність.

n Проект створення багатофункціональної заповідної території, якою є регіональний ландшафтний парк, у майбутньому дозволить гармонійно поєднати кілька перспективних напрямків діяльності. Збереження і відтворення природних ландшафтів та історико-культурних об'єктів краю тут виступають в якості необхідних передумов для переходу до моделі сталої господарської діяльності на основі розвитку екотуризму, рекреації, альтернативної енергетики, збалансованого лісового та органічного сільського господарства, традиційних народних промислів.

n Для численних навчальних закладів регіону процес створення та розвитку РЛП надасть додаткові можливості для проведення наукової, екоосвітньої та ековиховної діяльності.

У 2003 році ініціативи чортківських “зелених” у справі заповідання отримали конкретну підтримку в рамках загальнонаціонального проекту “Збережи свою річку”, що реалізується коаліцією “Українська річкова мережа” за сприяння міжнародної організації “Wetlands International” та урядових структур Королівства Нідерланди. Власним проектом ЕГО “Зелений Світ” під назвою “Річко, живи”, що реалізовувався протягом 10 місяців у партнерстві з молодіжним еко-клубом “Ковчег”, було поставлено за мету – сприяти збереженню та відтворенню в складі РЛП “Моклеків” цінних природних об’єктів долини р.Серет, пропагуванню таких видів господарської діяльності, що базуються на принципах сталого розвитку, а також формуванню серед населення регіону позитивного ставлення до заповідної справи, підвищення рівня обізнаності у проблемах довкілля та екологічної свідомості.

Проектом “Річко, живи” передбачалося:

- продовжити справу виявлення, вивчення та документації цінних з екологічної, історико-культурної та естетичної точки зору ділянок ландшафтів долини р. Серет, що пропонуються до заповідання.
- накопичити початковий масив описової, фото- та картографічної інформації до майбутнього проекту РЛП.
- розробити текст первинного наукового обґрунтування доцільності створення РЛП “Моклеків” та винести його на розгляд органів місцевого самоврядування, Державного управління екології та природних ресурсів у Тернопільській області, спеціалізованих наукових закладів.

- n - впорядкувати та озеленити окремі порушені ділянки водоохоронних зон на території Чортківської міської, а також Білецької, Угринської, Росохацької, Улашківської сільських рад.
- n - сприяти залученню учнівської та студентської молоді до діяльності по створенню заповідних об'єктів, інформаційному збагаченню та вихованню у молодих людей почуття поваги до природи
- n - сприяти формуванню по відношенню до заповідної справи позитивної громадської думки та зацікавленого ставлення зі сторони органів місцевого самоврядування, землевласників, підприємців.

Нами проведено два цикли пошукових експедицій у долинах Серету, та його допливів – восени 2003 та навесні 2004 року. В ході експедицій напрацьовано початковий масив описової, фото- картографічної інформації, яка знадобиться при розробці наукового обґрунтування доцільності створення майбутнього ландшафтного парку. Поряд з тим проведено декілька акцій по впорядкуванню та ренатуралізації засмічених та порушених прирічкових ділянок. Розпочато роботу по створенню екологічної стежки у передмісті Чорткова Бердо.

11 березня у Чорткові відбувся семінар "Перспективи створення заповідних територій у басейні р. Серет", організований "Зеленим Світом" за сприяння Тернопільської обласної та Чортківської районної рад, обласного управління екології та природних ресурсів.

Наочною ілюстрацією нематеріальної, чисто естетичної цінності природних ландшафтів, що пропонуються для заповідання, стала виставка фотографії “Дивлячись у дзеркало Творця”, відкрита 10 березня. У березні-травні 2004 року виставка експонувалася у приміщеннях Чортківської районної ради, центральної районної бібліотеки, Чортківській гімназії ім. М. Шашкевича, Чортківському державному медичному коледжі.

- n За результатами діяльності по проекту видано ілюстрований бюлетень “Ініціатива створення регіонального ландшафтного парку у долині Серету” з викладенням концепції створення майбутнього парку.

n Втішає те, що активними добровільними помічниками у шляхетній справі збереження природно-історичної спадщини краю у ході реалізації описаного проекту “Зеленого Світу” виступали молоді учасники Еко-клубу “Ковчег”, очолюваного викладачем Чортківської гімназії п. Наталією Богданець.

n Участь наших молодих колег у проєкті “Річко, живи!” передбачала найрізноманітніші заходи , пов’язані спільною метою - від громадських толок по очищенню та озелененню прирічкових ландшафтів до допомоги у підготовці фотовиставки та в опрацюванні інформації.

- n На шляху до успіху розпочатої діяльності ще багато роботи і безліч перешкод. Найскладніші з них, мабуть, перешкоди чисто ментального характеру – ситуація, коли до справи збереження природної та історичної спадщини краю і влада і люди ставляться, як до речей другорядних, які можна відкласти “на потім”. Але перший крок до створення ландшафтного парку зроблено. Цей крок не стомив нас. Скоріше навпаки - додав нам сил і переконав у тому, що робимо важливу справу.
- n Потрібно йти далі.
- n Віримо, що шлях здолає той, хто йтиме.